Ա-23
№ 284

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ

1860

144.
Ա-23
342.4
Ա-23
ՍՏՈՒԳՎԱԾ 1951

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ

1860

66061
30.054
282

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍԻ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼՍԻ

Տ. ՍԱՐԳՍԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՑԱՆԿ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԸՍԿԶԲՈՒՆՔ . . . 5

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ. Ազգային վարչութիւն . . . 7

1. Կեդրոնական վարչութիւն . . . 10

Ա. Ազգային ընդհանուր ժողով . . . 10

Բ. Պատրիարք . . . 12

Գ. Ազգային կրօնական ժողով . . . 14

Դ. Ազգային քաղաքական ժողով . . . 15

Ե. Ազգային Ուսումնական խորհուրդ . . . 16

Զ. Ազգային Տնտեսական խորհուրդ . . . 17

Է. Ազգային Ելմտական խորհուրդ . . . 19

Ը. Ազգային Դատաստանական խորհուրդ . . . 20

Թ. Թաղական խորհուրդներ . . . 21

Ժ. Ազգային Դիւանատուն . . . 22

2. Գաւառական վարչութիւն . . . 24

Ա. Գաւառական ընդհանուր ժողով . . . 25

Բ. Առաջնորդ . . . 25

Գ. Գաւառական ժողովք եւ խորհուրդք . . . 26

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ. Ազգային տուրք . . . 26

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ. Ընդհանուր ընտրութիւն . . . 27

Ա. Ընտրական օրէնք
- 1. Ընտրողութեան պայմանք 27
- 2. Ընտրելութեան պայմանք 28

Բ. Ընտրութիւն երեսփոխանաց . . . 29

Գ. Ընտրութիւն Պատրիարքի . . . 35

Դ. Ընտրութիւն առաջնորդաց . . . 37

Ե. Ընտրութիւն ժողովականաց եւ խորհրդականաց . 37

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ. Ներքին կանոնադրութիւնք ազգային ժողովոց եւ խորհրդոց . . . 39

Ա. Պաշտօնական կանոնք . . . 39

Բ. Ատենական կանոնք . . . 40

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ. Վերաքննութիւն Սահմանադրութեան . . 42

Պատրիարքական կնքով չը վաւերացեալ օրինակաց ճշգրտութիւնը երաշխաւորեալ չ՚է։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔ

Ա.

Ազգին ամեն մէկ անհատը առ Ազգը պարտաւորութիւններ ունի. Ազգն ալ իր կողմէն առ ազգային ամեն մէկ անհատ պարտաւորութիւններ ունի. դարձեալ ամեն մէկ անհատ իրաւունքներ ունի Ազգէն և Ազգն անհատներէն։

Այս պարտքերն որոշող և այս իրաւունքները հաստատող իշխանութիւնը ազգային Վարչութիւն կը կոչվի, որում Օսմանեան Տէրութենէն յատուկ արտօնութեամբ յանձնեալ է Տաճկաստանի Հայոց ներքին գործոց տնօրէնութիւնը։

Բ.

Ազգային Վարչութիւնը հիմնեալ է իրաւանց ու պարտեաց սկզբունքին վրայ, որ արդարութեան սկզբունքն է. իր ոյժը ձայնից բազմութեան մէջ կը կայանայ, որ օրինաւորութեան սկզբունքն է։ Ամենայն տնօրէնութիւն ազգային որ չ'է համաձայն սոյն սկզբանց, ո՛չ արդար է և ո՛չ օրինաւոր։

Գ.

Ազգն ու ազգային Վարչութիւնը փոխադարձ պարտքներով կապված են իրարու հետ։

Դ.

Ազգայնոց պարտականութիւնն է՝ Ազգին պէտքերը պահանջած ծախքերուն մասնակից ըլլալ իւրաքանչիւրը իր կարողութեան չափովը, Ազգին խնդրած ծառայութեանցը յանձնառու ըլլալ, և ազգային Վարչութեան ըրած տնօրէնութեանցը ազգասիրաբար հնազանդիլ:

Ե.

Ազգային Վարչութեան պարտականութիւնն է՝ Ազգին բարոյական, մտաւորական և նիւթական պէտքերը հոգ տանիլ, Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ու աւանդութիւնները անխախտ պահել, մարդկութեան հարկաւոր եղած անհրաժեշտ գիտելեաց ուսումը Ազգին ամեն աստիճանի թէ մանչ և թէ աղջիկ տղայոց հաւասարապէս ծաւալել, ազգային հաստատութիւնները պայծառ պահել. Ազգին հասոյթները օրինաւոր կերպով աւելցնել և ծախքերը խնայութեամբ տնտեսել, Ազգին ծառայութեանը մշտընջենապէս նուիրեալ անձանց կացութիւնը լաւցնել և ապագան անդորրել, կարօտելոց խնամ տանիլ հայրաբար, ազգայնոց մէջ ծագած վէճերը արդարութեամբ խաղաղել, և վերջապէս Ազգին բարեկարգութեանն ու յառաջադիմութեանը աշխատութիւն չը խնայել:

Զ.

Արդ այս ամեն պարտիքները կատարելու և իրաւունքները ապահովելու դիտմամբ է որ Ազգը հետևեալ կերպով կը սահմանադրէ զազգային գործոց վարչութիւնը:

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կազմութիւն

1. Բարձրագոյն Դրան շնորհած արտօնութեանը համեմատ՝

Ազգային Վարչութիւնը երեսփոխանական է·

Ազգը ընդհանուր ժողովով մը կը ներկայանայ և անոր միջնորդութեամբը կը վարէ զազգային իշխանութիւնը·

Ընդհանուր ժողովը՝ Ազգին ընդհանրական գործոց տնօրէնութիւնն իրեն պահելով, սովորական գործոց վարչութիւնը երկու ազգային ժողովներու կը յանձնէ, կրօնական գործոց մասը՝ Կրօնական ժողովի մը, քաղաքական գործոց մասը՝ Քաղաքական ժողովի մը· իսկ խառն գործոց տնօրէնութիւնը՝ այս երկու ժողովոց առժամանակեայ մէկ տեղ գալովը ձեւացած Խառն ժողովին կը յանձնէ։

2. Ազգային վարչութիւնը՝ աշխատութեանց բաժանումը բարեկարգութեան առաջին պայման բռնելով, ազգային գործոց մէջ տեսչութիւնն ու մատակարարութիւնը իրարմէ կը զատէ երկու կարգ խորհուրդներու միջոցով։

Տեսչութեան համար՝ ազգային գործոց գլխաւոր մասերուն յատկացեալ չորս ազգային խորհուրդ կը հաստատէ, որ են՝ Ուսումնական խորհուրդ, Տնտեսական խորհուրդ, Ելմտական խորհուրդ, Դատաստանական խորհուրդ, և վաւերագործութիւնն իրեն պահելով այս խորհուրդներուն իւրաքանչիւրին ձեռնհասութեանը կը յանձնէ ազգային գործոց այս իւրաքանչիւր մասին տեսչութիւնը·

Մատակարարութեան համար՝ Պոլսի մէջ Թաղական խորհուրդներ կը հաստատէ Թաղին եկեղեցւոյն անուամբը, և ամեն մէկ Թաղին տեղական գործոց և հաստատութեանց մատակարարութիւնը իր Թաղական խորհրդին կը յանձնէ, Ազգային խորհրդոց տեսչութեանը տակ։

3. Ազգային վարչութեան պաշտօնական գլուխ՝ Պոլսի Պատրիարքն է, և կեդրոն՝ Պոլսի Պատրիարքարանը։

Ազգային ժողովներն ու խորհուրդները իրենց գլուխ ունենալով Ազգին Պատրիարքը՝ Պոլսի մէջ ազգային Վարչութեան կեդրոնական մասը կը կազմեն, որոյ իշխանութիւնը բոլոր Տաճկաստանի Հայոց վրայ կը տարածուի։

4. Ազգային կեդրոնական Վարչութիւնը Տաճկաստանի առաջնորդանիստ գաւառներուն մէջ կը ներկայանայ Գաւառական ժողովներով, որոնք Պոլսէ դուրս Ազգային վարչութեան գաւառական մասը կը կազմեն որոյ պաշտօնական գլուխ՝ վիճակին Առաջնորդն է, և կեդրոն՝ տեղին Առաջնորդարանը։

5. Գաւառական վարչութիւնը նոյն փոխադարձ պարտեօք կապված է գաւառաբնակ ազգայնոց հետ, ինչպէս կեդրոնական Վարչութիւնը ընդհանուր ազգայնոց հետ, և իրեն յարացոյց պիտի բռնէ ըզկեդրոնական Վարչութիւնը։

6. Գաւառական վարչութիւնը առաջնորդանիստ քաղաքներու մէջ Կրօնական և Քաղաքական ժողովներ կը հաստատէ և անոնց կը յանձնէ գաւառին կրօնական և քաղաքական գործոց տեսչութիւնը։

Այս ժողովները քաղաքին Թաղերուն մէջ Թաղական խորհուրդներ կը հաստատեն իրենց վերատեսչութեանն ու համարատուութեանը տակ և անոնց ձեռքովը կը մատակարարեն տեղական գործերը, նոյն յարաբե-

ութիւններով, որով կը վարուին Կեդրոնական ժողով-ները Պոլսի Թաղական խորհրդոց հետ:

Նմանապէս իրենց վերատեսչութեանն ու համարտուութեանը տակ Թեմական խորհուրդներ կը հաստատեն, և ամեն մէկ Թեմին տեղական գործոց և հաստատութեանց մատակարարութիւնը իր Թեմական խորհրդին կը յանձնեն:

Պատասխանատուութիւն

7. Իւրաքանչիւր ժողով և խորհուրդ իր մասին մէջ ձեռնհաս է՝ համարատուութեան պայմանով:

Գաւառական վարչութեան մէջ՝ Թաղական ու Թեմական խորհուրդները համարատու են Գաւառական ժողովներուն. Գաւառական ժողովները համարատու են գաւառական Ընդհանուր ժողովներուն. Գաւառական վարչութիւնը կեդրոնական Վարչութեան համարատու է, և Առաջնորդը Պատրիարքին:

Կեդրոնական վարչութեան մէջ՝ Պոլսի Թաղական խորհուրդները համարատու են ազգային Տեսուչ խորհուրդներուն ըստ իւրաքանչիւր մասին. Տեսուչ խորհուրդները համարատու են ազգային Քաղաքական ժողովին՝ բաց ի Դաստիարակական խորհրդէն որ համարատու է Խառն ժողովին:

Կրօնական ու Քաղաքական ժողովները և Պատրիարքը Ընդհանուր ժողովին համարատու են:

Ընդհանուր ժողովը բարոյապէս պատասխանատու է Ազգին առջև:

Յարաբերութիւն

8. Ազգային վարչութեան՝ Ազգին հետ, Արարատեան մայր Աթոռին հետ, Բարձրագոյն Դրան հետ ունեցած յարաբերութիւնները սա սկզբանց վրայ հիմնեալ պիտի ըլլան:

Ազգին և ազգայնոց հետ՝ միշտ հայրաբար վարվել.

Արարատեան մայր Աթոռին հետ՝ աւանդապահ մնալ միշտ նոյն յարաբերութեանց որոնցմով նախնեացմէ անոր կապված են իրարու հետ Ազգն ու Աթոռը.

Բ. Դրան հետ՝ թէ Ազգին և թէ ազգայնոց կրօնական ու քաղաքական իրաւունքները պահպանելու համար Տէրութեան պաշտպանութիւնը խնդրել, և Ազգին հպատակութիւնը հաւատարիմ պահել առ Տէրութիւնը.

Այս յարաբերութեանց միջնորդ Պատրիարքն է.

---

1. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ազգային Ընդհանուր Ժողով

9. Ազգային Ընդհանուր Ժողովը կը բաղկանայ 220 ազգային երեսփոխաններէ որոնցմէ 160—ը Պոլսի Թաղերուն եկեղեցեաց կողմէն ընտրեալ, և 60—ը առաջնորդանիստ գաւառներուն կողմէն ընտրեալ.

Ընդհանուր Ժողովին մէջ ազգային երեսփոխանաց անդամակից են.

Նախ՝ ազգային կեդրոնական Վարչութեան անդամներէն՝ Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովներուն և չորս Տեսուչ խորհուրդներուն անդամներն ու Թաղական խորհուրդներուն ատենապետները.

Այս կարգի անդամոց թիւը իբր 100 է. բայց այս թիւը երեսփոխանաց թիւին վրայ ճշդիւ չը կրնար աւելցվել, վասն զի ասոնց մէջ արդէն երեսփոխան ընտրվածներ ալ կրնան գտվել.

Երկրորդ՝ Ազգին կամ Տէրութեան ծառայութեանը մէջ գլխաւոր պաշտօնով մը պատուեալ անձինք որոնց արժանաւորութիւնը Ազգին կամ Տէրութեան կողմէն

վկայեալ կը համարուի, ինչպէս են Եկեղեցական դասէն՝ Պոլիս գտնուող եպիսկոպոսները, Պոլսի եկեղեցեաց քարոզիչ վարդապետներն ու աւագերէցները. Ուսումնական դասէն՝ ազգային մատենագիրներ, վկայեալ բժիշկներ, գլխաւոր դասատուներ, լրագրապետներ. Քաղաքական դասէն՝ վերին պաշտօնաւորաց ատենակիցներ, արքունի ժողովոց անդամներ, Բ. Դրան դիւաններուն մէջ տնօրէններ և Թարգմանապետներ, ազգային կամ արքունի հաստատութեանց մէջ տնօրէններ, ուսումնապետներ. Զինուորական դասէն՝ վերին ըսպայից ատենակիցներ.

Այս կարգի անդամոց թիւն ալ չը կրնար ճշդուիլ վերոյիշեալ պատճառով. բայց եթէ ըսկզբունք՝ այս երկու կարգի անդամոց բովանդակ թիւը երբէք չը պիտի հաւասարի երեսփոխանաց թիւին (1).

10. Ընդհանուր ժողովը է՛ն շատը 400 էն աւելի անդամ չը պիտի ունենայ, և քանի որ երեսփոխանաց մեծագոյն մասը այսինքն 111—ը գոնէ ներկայ չ'ըլլայ. նիստ չը՛ պիտի կարենայ ընել.

11. Ընդհանուր Ժողովին պաշտօնն է՝ Ազգին կողմէն երեսփոխանութեամբ ազգային բարձր պաշտօնաւորները ընտրել, Ազգային Ժողովները կարգել, անոնց վարչութեանը համարատու ըլլալ, և ազգային ծանր կամ ընդհանրական գործերը վճռաբար տնօրինել:

Իր պարտաւորութիւնն է՝ ազգային Սահմանադրութեան ըսկզբունքները անխախտ պահել և անոնց տրամադրութեանցը համեմատ վարուիլ.

12. Ընդհանուր ժողով կը գումարուի.

Նախ՝ կանոնաւորապէս ամէն տարի մարտ ամսին

---

1 Այս յօդուածը վերաքննելի է երբ թէ՛ ազգային և թէ՛ Տէրութեան պաշտօնաւորաց թիւը այն աստիճան աւելնայ որ անկարելի ըլլայ սոյն համեմատութիւնը պահել.

վերջերը ազգային Վարչութեան տարեկան ընդհանուր համարատուութիւնը մտիկ ընելու, ազգային ժողովականաց կէսին ընտրութիւնն ընելու և ազգային տարեկան տուրքին տնօրէնութիւնը հաստատելու համար։ Այն տարեկան նիստին մէջ վարչութեան անդամները՝ տուրքի խնդիրէն զատ՝ միւս խնդիրներուն մէջ խօսք միայն ունին և ո՛չ քուէ։

2դ. Կաթուղիկոսի ընտրութեան մասնակից ըլլալու համար։

3դ. Երուսաղէմայ և Պօլսի Պատրիարքաց ընտրութեանը համար։

4դ. Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց մէջ կամ Պատրիարքին ու ժողովոց մէջ պատահած անհամաձայնութեանց համար։ Այն պարագայից մէջ ալ Վարչութեան անդամները խօսք միայն ունին և ո՛չ քուէ։

5դ. Ազգային Սահմանադրութեան վերաքննութեանը համար։

Եւ վերջապէս արտաքոյ կարգի պատահած այնպիսի ծանր խնդիրներու համար զորոնք Ազգային ժողովները Ընդհանուր ժողովով որոշել հարկաւոր դատեն։

13. Ընդհանուր ժողով կը հրաւիրեն, նախ՝ Պատրիարքը՝ Ազգին կողմէն, երկրորդ՝ Ընդհանուր ժողովին ատենապետը՝ սոյն ժողովին դիւանին կողմէն, երրորդ՝ Կրօնական կամ Քաղաքական ժողովին ատենապետները՝ սոյն ժողովոց կողմէն։

Բ. Պատրիարք

14. Պատրիարքը Ազգային ժողովոց նախագահն է և անոնց գործադիր իշխանութիւնը կը վարէ։

15. Պատրիարքը իրեն եկած ամեն գործ՝ որ

ժողովին՝ ձեռնհասութեանը տակ է նէ՝ նոյն ժողովին՝ քննութեանն ու որոշմանը պիտի յանձնէ, և ազգային որոշմանց մէջ իր պաշտօնական գրութիւնքը անվաւեր պիտի համարուին եթէ ձեռնհաս ժողովին կողմէն ալ կնքեալ կամ ստորագրեալ չ՚ըլլան. իսկ երբ բատխպօղական գործ մը պատահի որոյ տնօրէնութիւնը չը ներէ սպասել մինչև ժողովոց գումարման օրը և արտաքոյ կարգի ժողով գումարել կարելի չ՚ըլլայ, Պատրիարքը կրնայ ինքնին տնօրինել՝ պատասխանատուութիւնը իր վրայ առնելով, բայց եղելութիւնը կանոնաւոր կերպով միշտ արձանագրել տալով ձեռնհաս ժողովին պէտք է որ իմացնէ առաջիկայ նիստին մէջ զանի վաւերացնել տալու համար ։

16. Պատրիարքը իր բացակայութեան ատեն Ազգային ժողովներու մէջ տրուած որոշում մը չ՚ստորագրած՝ իրաւունք ունի դիտողութիւն ընելու և խնդիրը կրկին քննութեան առնել տալու. իսկ երկրորդ որոշումէն ետքը պարտաւորեալ է ստորագրելու՝ եթէ այն որոշումը Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը անհամաձայն չը գտնէ ։

17. Պատրիարքը իրաւունք ունի Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը համեմատ չը վարուող ազգային գործակալ մը, այսինքն՝ եկեղեցական մը, վարժապետ մը, եկեղեցւոյ, վանքի, դպրատան կամ հիւանդանոցի մատակարար մը, իր պաշտօնէն հանելու կամ արգիլելու առաջարկութիւն ընել որում որ անկ է ։

18. Պատրիարքը իրաւունք չ՚ունի Ազգային ժողովները կամ խորհուրդները ինքնին լուծելու. բայց երբոր տեսնէ թէ այն ժողովները Սահմանադրութեան հակառակ ընթացքի մը մէջ են, առջի անգամին՝ անոնց ատենապետին հետ կը բանակցի բացատրութիւն ուզելու համար. երկրորդին՝ գրով իմաց կուտայ նոյն ժողովին իր ապօրինաւոր ընթացքը և ի կարգ կը հը-

բաւերէ զանի . իսկ երրորդին՝ Ընդհանուր ժողով կը կոչէ եթէ ամբաստանեալն Ազգային ժողովներէն մէկն է, կամ Քաղաքական ժողովին կը դիմէ եթէ խորհուրդներէն մէկն է, և պատճառներն իմացնելով ամբաստանեալ ժողովին լուծումը կը պահանջէ .

19. Պատրիարքը ազգային սնտուկէն իրեն յատկացեալ ամսական մը պէտք է ունենայ, և Պատրիարքարանին ներքին մատակարարութեան պահանջած ծախքը իր վրայ ըլլայ .

Գ. Ազգային Կրօնական Ժողով

20. Կրօնական ժողովը 14 բանիբուն եկեղեցականներէ կը բաղկանայ .

21. Կրօնական ժողովին պաշտօնն է՝ ազգային կրօնական գործոց ընդհանուր տեսչութիւնը .

Իր պարտաւորութիւնքն են՝ Ազգին մէջ կրօնական զգացումը զարգացնել, Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ու աւանդութիւնքը անխախտ և անարատ պահել, եկեղեցեաց և եկեղեցականաց բարեկարգութեանը հսկել, քահանայից կացութիւնը լաւցնելու և ապագան անդորրելու հոգ տանիլ, արժանաւոր ու բանիբուն եկեղեցականներ հասցնել, և Ազգին մէջ ծագած կրօնական վէճերը քննել ու լուծել :

22. Երբ պատահի կրօնական այնպիսի ծանր խնդիր մը որ Կրօնական ժողովը չը կարենայ լուծել, Ընդհանուր ժողովին բազմական գտւօղ եկեղեցականաց հետ համագումար ժողով պիտի կազմէ . եթէ այն համագումար ժողովն ալ իր ձեռնհասութենէն վեր դատէ ըզ խնդիրը, Արարատեան Մայր Աթոռին պէտք է դիմէ .

23. Թէ մայրաքաղաքիս և թէ գաւառներու մէջ վարդապետի և քահանայի ձեռնադրութեան հրամանը Կրօնական ժողովէն կը տրուի .

24. Քանի որ եկեղեցւոյ մը ժողովուրդը՝ աւելի քահանայի մը հարկաւորութիւնը չզգայ և Թաղական խորհրդին միջնորդութեամբը չը խնդրէ, նոյն Թաղին եկեղեցւոյն համար քահանայի ձեռնադրութեան հրաման չը պիտի տրուի։

25. Պոլսի եկեղեցեաց քարոզիչ վարդապետներն ու՝ աւագերէցները Կրօնական ժողովը կ՚որոշէ, և Պատրիարքը կ՚անուանէ։

26. Կրօնական ժողովին սրբազան պարտաւորութիւնն է հսկել որ՝ հոգևոր պաշտօնները ձրի կատարուին և հոգևոր պաշտօնեայք եկեղեցիէն ապրին։

Դ. Ազգային Քաղաքական ժողով

27. Քաղաքական ժողովը 20 քաղաքագէտ աշխարհականներէ կը բաղկանայ։

28. Քաղաքական ժողովին պաշտօնն է՝ ազգային քաղաքական գործոց ընդհանուր վերատեսչութիւնը։

Իր պարտաւորութիւնն է՝ ազգային խորհուրդներուն կողմէն իրեն մատուցված ազգօգուտ առաջարկութիւնները ուշի ուշով քննել և կարևորութիւնը յայտնըվելէն ետքը հաստատել զանոնք և անոնց գործադրութեանը արգելքները՝ եթէ կան՝ բառնալու հոգ տանիլ, և Ազգին բարեկարգութեանն ու յառաջադիմութեանը ըստ ամենայնի փոյթ ունենալ։

29. Քաղաքական ժողովը իրեն եկած գործերը՝ որ խորհրդին վերաբերեալ է նէ, նոյն խորհրդին քննութեանը պէտք է յանձնէ, և անոր կարծիքը չառած չը տնօրինէ։

30. Քաղաքական ժողովը կրնայ՝ բանաւոր պատճառով մը՝ չը հաստատել կամ ետ ձգել խորհրդի մը բրած որոշումը, բայց՝ անոր ձեռնհասութիւնը յարգելով չը պիտի կարենայ նոյն որոշման ներհակ որոշում և գործադրութիւն ընել։

31. Քաղաքական ժողովը իրաւունք չ'ունի զԱզգային խորհուրդներէն մէկը լուծելու, քանի որ Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը հակառակ ընթացքի մէջ չը տեսնէ զանի. իսկ եթէ պատահի այսպիսի պարագայ մը, առջի անգամին՝ անոր ատենապետէն բացատրութիւն կ'ուզէ, երկրորդին՝ գրով իմաց կուտայ խորհրդին և կարգի կը հրաւիրէ զանի, իսկ երրորդին կը լուծէ. բայց Ընդհանուր ժողովին տրվելու տարեկան տեղեկագրին մէջ այս լուծման պատճառները պէտք է որ բացատրէ.

32. Երբ պատահի քաղաքական այնպիսի ծանր խնդիր մը զոր քաղաքական ժողովը իր ձեռնհասութենէն վեր դատէ, Ընդհանուր ժողովին պէտք է որ դիմէ

Ե. Ազգային Ուսումնական խորհուրդ

33. Ուսումնական խորհուրդը 10 ուսումնական աշխարհականներէ կը բաղկանայ.

34. Ուսումնական խորհրդին պաշտօնն է՝ ազգային դաստիարակութեան ընդհանուր տեսչութիւնը.

Իր պարտաւորութիւնքն են՝ ազգային վարժարանաց բարեկարգութեանը հսկել, ազգային դաստիարակութեան ընդհանուր հիմնադիր մը և դպրոցական կանոններ հաստատել, և անոնց համեմատ՝ ազգային վարժարանաց մէջ միօրինակ ընթաց մը որոշել թէ ուսման և թէ ուսուցման, սկզբնական գիտելեաց ուսում մը ծաւալել, աղջկանց դաստիարակութեանը յատուկ կերպով հոգ տանիլ, այն նպատակով հաստատեալ ընկերութեանց խրախոյս տալ և ձեռնտու ըլլալ, ազգային դաստիարակաց կացութիւնը լաւցընելու և ապագան անդորրելու խնամ տանիլ, Ազգին մէջ բանիբուն դասատուներ հասցընելու և դպրոցաց ընտիր դասագիրքներ պատրաստելու փոյթ ունենալ.

35. Ուսումնական խորհուրդը պէտք է իր կողմէն

ամենայն ջան ի գործ դնէ որ՝ թէ՛ Պոլսի և թէ՛ գաւառներու մէջ ամեն թաղ սկզբնական դաստիարակութեան դպրոցներ ունենան, նոյնպէս Պոլիս և առաջնորդանիստ քաղաքները մէյմէկ ազգային ուսումնարան ունենան դասական ուսմանց համար։ Այս ուսումնարանէն վկայականով կ՚ելնեն աշկերտները, և մասնաւոր ուսմունք ընողներուն՝ դասատուութեան վկայագիր ալ կը տրվի։

36. Ուսումնական խորհուրդը կ՚որոշէ ազգային վարժարանաց մէջ ընդունվելու դասագիրքներն ու դասատուները. իսկ քրիստոնէական վարդապետութեան դասագիրքն ու դասատուն Կրօնական ժողովէն պէտք է որ խնդրէ։

37. Ուսումնական խորհուրդը կը նախագահէ ազգային վարժարանաց տարեկան քննութեանը. իսկ քրիստոնէական վարդապետութեան մասին քննութիւնը Կրօնական ժողովին ձեռօքը կ՚ըլլայ։

Զ. Ազգային Տնտեսական խորհուրդ

38. Տնտեսական խորհուրդը 10 տնտեսագէտ աշխարհականներէ կը բաղկանայ։

39. Տնտեսական խորհրդին պաշտօնն է՝ ազգային հաստատութեանց և կալուածոց մատակարարութեան ընդհանուր տեսչութիւնը։

Իր պարտաւորութիւնն է՝ սոյն հաստատութեանց պայծառութեանն ու բարեկարգութեանը հոգ տանիլ։

40. Տնտեսական խորհուրդը վանօրէից և հիւանդանոցի համար մասնաւոր հոգաբարձութիւններ կը հաստատէ և անոնց միջնորդութեամբը կը մատակարարէ զայս հաստատութիւնները։

41. Վանօրէից հոգաբարձութիւնը եօթ հոգիէ կը բաղկանայ, որոնց երեքը եկեղեցական և չորսը աշխարհական։

Տնտեսական խորհուրդը կ՚ընտրէ զայս հոգաբարձուները և Քաղաքական ժողովին հաւանութեամբը Պատրիարքը կ՚անուանէ ։

42 ․ Վանօրէից հոգաբարձութեան նպատակը պիտի ըլլայ սոյն հաստատութեանց եկամուտներն ու հասոյթները Ազգին օգտին ծառայեցնել ․ նախ՝ վանօրէից մէջ ուսումնարան հաստատելով Կրօնական ժողովին և Ուսումնական խորհրդին տուած հիմնագրին համաձայն , և որու մէջ որ պէտք կայ՝ հիւանդանոց , տպարան , Թանգարան ։

43 ․ Վանօրէից հոգաբարձութիւնը իւրաքանչիւր վանքի համար երկերկու գործակալ պէտք է ունենայ տեղացի , որոնք վանահօր նախագահութեամբը կը մատակարարեն ըզ վանքը՝ Գաւառական ժողովէն անկախ կերպով ։

44 ․ Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը եօթ հոգիէ կը բաղկանայ որոնց երկուքը բժիշկ ։

Տնտեսական խորհուրդը կ՚ընտրէ այս Հոգաբարձուները և Քաղաքական ժողովին հաստատութեամբը Պատրիարքը կ՚անուանէ ։

45 ․ Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան նպատակը պիտի ըլլայ սոյն հաստատութիւնը իր նպատակին ծառայեցնել , հոն տնօրինելով նախ՝ կանոնաւոր Հիւանդանոց մը աղքատ հիւանդաց համար ․ երկրորդ՝ Պատսպարան մը ծեր ու անկար աղքատաց համար ․ երրորդ՝ Զգաստարան մը անառակաց համար ․ չորրորդ՝ Կրթարան մը որբ ու անտէրունչ տղայոց համար ։

Այս օթեվաններուն իւրաքանչիւրը թէ շէնքի և թէ կարգի կողմէն բժշկական կանոնաց և ողջապահիկ օրինաց համաձայն պէտք է կարգադրեալ ըլլայ ։

46 ․ Ստակաց տնօրէնութիւնը Տնտեսական խորհրդին կը վերաբերի ․ Այս խորհուրդը պէտք է հսկէ

որ ամէն կտակ օրինաւոր կերպով վաւերացեալ ըլլայ, կտակօղին դիտաւորութիւնը անխախտ պահվի և գործադրութիւնը ապահով ըլլայ։

Այս տրամադրութեանց համեմատ՝ կտակի վերաբերեալ յատուկ կանոններ ու մանաւոր հոգաբարձութիւն պէտք է հաստատէ Տնտեսական խորհուրդը։

Երբ կտակին գործադրութիւնը կտակօղին դիտաւորութեանը համեմատ չ'ըլլայ, ընտանիքը իրաւունք ունի բողոքելու։

47. Թէ՛ պոլսի և թէ՛ գաւառներու մէջ գտնուած ազգային անշարժ ընծայուածոց կալուածագիրներուն (Սենէտ, Հիւճճէթ, Փէրման) օրինակները Տնտեսական խորհրդին ձեռքով ժողվուելով ազգային Դիւանատան մէջ պիտի պահվին ամենայն ապահովութեամբ։

48. Տնտեսական խորհուրդը պէտք է հսկէ որ ամեն ազգային ընծայուած օրինաւոր կալուածագիր ունենայ։

49. Ազգային ո՛ր և է կալուածի գնումն ու վաճառումը չը կրնար գործադրվիլ առանց Տնտեսական խորհրդին գիտութեանը, Քաղաքական ժողովին հաճութեանն ու Պատրիարքին կնքադրութեանը։

Այս տրամադրութեանց ուժովը Ձ–ՐԷ–ՎԷՍ–ՐԷ–Ն ըսված բանը վերցած է։

50. Պոլսի մէջ և շրջակաները ազգային ո՛ր և է շինութիւն կամ նորոգութիւն չը կրնար բսկսիլ առանց Տնտեսական և Ուսմնական խորհրդոց գիտութեանն ու Քաղաքական ժողովին հաճութեանը։

Նմանապէս ազգային ո՛ր և է հաստատութեան համար ստակ չը կրնար ժողվուիլ առանց վերյիշեալ պայմանին։

է. Ազգային Ուսմնական խորհուրդ

51. Ուսմնական խորհուրդը 10 հաշուագէտ աշխարհականներէ կը բաղկանայ։

52. Տնտեսական խորհրդին պաշտօնն է՝ ազգային հասութից և ծախուց ընդհանուր տեսչութիւնը և ազգային սնտուկին համարակալութիւնը։

Իր պարտաւորութիւնն է՝ ազգային հաստատութեանց մատակարարութեան հաշիւները կանոնաւորապէս առնել, ծախուց օրինաւորութիւնն ըստուգել, ազգային եկամուտներն աւելցնելու ջանք ընել՝ այն աստիճան որ օր մը ազգային սնտուկին մուտն ու ելքը իրարու հաւասար գալով ընդհանուր տուրքը մեծապէս թեթեւնայ։

53. Ազգային սնտուկին մուտքն են գլխաւորապէս՝ տարեկան ընդհանուր տուրք, կալուածական հասոյթ, դիւանական հասոյթ, կտակ, նուէր և այլն. ելքն են գլխաւորապէս՝ Պատրիարքարանի և Դիւանատան ծախք, Հիւանդանոցի ծախք, կարօտեալ Թաղերու եկեղեցեացն ու վարժարանացը նպաստ և այլ պատահական ծախքեր։

54. Ազգային սնտուկին հաշիւը տոմարակալութեան կանոնով պիտի բռնուի։

55. Տնտեսական խորհուրդը տարեգլխէն երկու ամիս առաջ յետագայ տարւոյն մէջ ըլլալու հասոյթն ու ծախքը կշռելով հաշուեցուցակը Քաղաքական ժողովին պիտի ներկայացնէ։

Ը. Ազգային Դատաստանական խորհուրդ

56. Դատաստանական խորհուրդը 10 իրաւասէր անձերէ կը բաղկանայ, որոնց հինգը եկեղեցական և հինգը աշխարհական։

57. Դատաստանական խորհրդին պաշտօնն է ազգային դատաստանական գործոց ընդհանուր տեսչութիւնը։

Իր պարտաւորութիւնն է՝ հակառակորդները արդարութեամբ իրաւախոհ ընելու ջանալ և իր վճռ-

ներուն հիմ բռնել կրօնական մասին՝ Նախնեացմէ աւանդեալ կանոնները, և քաղաքական մասին՝ Տէրութեան դատարանաց արդի կանոնները։

58. Երբ պատահի այնպիսի խնդիր մը զոր Դատաստանական խորհուրդը իր ձեռնհասութենէն վեր դատէ, ազգային ժողովներէն որու որ անկ է անոր կը ղրկէ։

59. Դատաստանական խորհրդին մէջ դատեալ անձ մը միշտ իրաւունք ունի Կրօնական կամ Քաղաքական ժողովին բողոքելու կամ Խառն ժողով պահանջելու ըստ գործին։

Թ. Թաղական խորհուրդներ

60. Թաղական խորհուրդները կը բաղկանան ըստ տեղւոյն 5 էն մինչև 9 անդամներէ։

61. Թաղական խորհրդին պաշտօնն է՝ Թաղին տեղական գործոց մատակարարութիւնը, եկեղեցւոյն եկեղեցպանութիւնը, դպրատան հոգաբարձութիւնը, աղքատաց խնամակալութիւնը, ազգայնոց մէջ պատահած վէճերուն քննութիւնն ու խաղաղարարութիւնը։

Իր պարտաւորութիւնն է՝ Թաղին եկեղեցւոյն պայծառութեանը խնամ տանիլ, Թաղին մէջ թէ աղջկանց և թէ տղայոց համար ընկերական դաստիարակութեան բարեկարգ դպրատուններ ունենալու ջանք ընել, և Թաղին կարօտեալ ընտանեաց ձեռնտու ըլլալ։

62. Թաղերուն մէջ թէ եկեղեցւոյ և թէ դպրատան ո՛ր և է կալուած Թաղական խորհրդին անմիջական տնօրէնութեանը տակ է։ այսպիսի կալուածոց գնումն ու վաճառումը ըստ 49. Յօդ. կը գործադրուի։

63. Ամեն Թաղ մէյմէկ սնտուկ պիտի ունենայ Թաղական խորհրդին հսկողութեանը տակ։

Այս սնտուկին մուտքն են՝ Թաղական տուրքը, եկեղեցւոյ և դպրատան կալուածոց եկամուտները,

եկեղեցւոյն հասոյթները, աղքատաց համար եղած նուէրներն ու կտակները և այլն. ելքն են՝ Թաղին եկեղեցւոյն և դպրատանց ծախքերն ու աղքատաց օգնութիւնները.

64. Ամէն Թաղական խորհուրդ իր Թաղին մէջ եղած ծննդոց, ամուսնութեանց և վախճանմանց արձանագրութիւնը պէտք է որ ունենայ կանոնաւոր կերպով.

65. Թաղական խորհուրդները իրենց պաշտօններուն մէջ Տեսուչ խորհուրդներուն հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունին. եկեղեցպանութեան գործերու համար՝ Տնտեսական խորհրդին հետ, դպրատանց ուսումնական մասին համար՝ Ուսումնական խորհրդին հետ, դրամական գործերու համար՝ Ելմտական խորհրդին հետ, դատական գործերու համար՝ Դատաստանական խորհրդին հետ.

Թաղական խորհուրդը երբ չը կրնայ հակառակորդները իրաւախոհ ընել, գործը Դատաստանական խորհրդին պէտք է ղրկէ իր քննութեան տեղեկագրովը.

Ժ. Ազգային Դիւանատուն

66. Պատրիարքարանին մէջ դիւանատուն մը պիտի հաստատուի որոյ գործը պիտի ըլլայ ազգային պաշտօնական գրութեանց տնօրէնութիւնը.

67. Դիւանատունը երեք գրասենեակի պիտի բաժնուի.

ա. Թղթակցութիւն, որ Պատրիարքարանէն ղըրկըւելու գիրերուն և ի Պատրիարքարան հասած Թուղթերուն կարգաւորութեանը կ՚ըզբաղի.

բ. Արձանագրութիւն, որ ազգային ժողովոց և խորհրդոց վերաբերեալ Թուղթերուն կարգաւորութեանը կ՚ըզբաղի.

գ. Ազգահամար, որ ազգայնոց քաղաքային վիճա-

կարգադրութեանը՝ այսինքն ծննդեան, ամուսնութեան և վախճանման վերաբերեալ արձանագրութեանց կարգադրութեանը կ՚ըզբաղի։ Այս գրասենեակէն կը տըրուին ազգայնոց թէ՛ ճամբորդութեան համար և թէ՛ աւետրական գործողութեանց համար պէտք եղած վաւերական թուղթերը, նաև ծննդեան, ամուսնութեան և վախճանման վկայականները։

68. Թղթակցութեան գրասենեակը՝ ներքին և արտաքին թղթակցութեանց և Թուրքերէն գրութեանց համար պէտք եղածին չափ դիւանադպիրներ պիտի ունենայ։ Այս գրասենեակը Պատրիարքին հրամանին ներքև է և ինք կ՚անուանէ ասոր անդամները Քաղաքական ժողովին հաւանութեամբը։

Արձանագրութեան գրասենեակը վեց դիւանադպիր պիտի ունենայ. երկուքը Կրօնական ու Քաղաքական ժողովներուն գործոցը յատկացեալ, և չորսը՝ չորս Տեսուչ խորհուրդներուն գործոցը կարգեալ։

Այս գրասենեակին անդամները ամեն մէկը իր վերաբերական ժողովին կամ խորհուրդին հրամանին ներքև է, զորոնք նոյն ժողովները կամ խորհուրդները կ՚ընտրեն և Պատրիարքը կ՚անուանէ Քաղաքական ժողովին հաւանութեամբը։

Ազգահամարի գրասենեակը պիտի ունենայ Նօտար մը, զոր Քաղաքական ժողովը կ՚ընտրէ և Պատրիարքը կ՚անուանէ։

Այս գրասենեակներուն անդամներուն թիւը ըստ հարկին կ՚աւելնայ կամ կը պակսի։

69. Դիւանատունը պիտի ունենայ դիւանապետ մը որ Դիւանատան բոլոր գործոցը տնօրէն և պատասխանատու է, զոր Քաղաքական ժողովը կ՚ընտրէ և Պատրիարքը կ՚անուանէ։

Դիւանապետը կ՚ընէ Ընդհանուր ժողովին դիւանադպրութիւնը։

70. Դիւանապետը պարտաւորեալ է տարին անգամ մը Պօլսի ամեն մէկ Թաղէն և հինգ տարին անգամ մը ամեն մէկ գաւառէն իրենց ազգահամարին, այսինքն՝ ծննդոց, ամուսնութեանց և վախճանմանց տօմարներուն օրինակները պահանջել և ազգային Դիւանատան ընդհանուր ազգահամարին մէջ արձանագրել տալ։

71. Դիւանապետը ազգային լեզուն քաջ գիտցող և տաճկերէնի ու ֆռանսերէնի բաւական հմտութիւն ունեցող անձ մը պէտք է որ ըլլայ։ Նմանապէս դիւանադպիրները ազգային լեզուն քաջ գիտցող և իրենց մասին մէջ հմուտ անձինք պէտք է որ ըլլան։

72. Դիւանադպիրները մասնաւորապէս պատասխանատու են իրենց վերբերական ժողովին կամ խորհուրդին առջեւ և ընդհանրապէս Դիւանապետին առջեւ։

73. Ազգահամարի դրասենեակէն տրված ո՛ր և է Թուղթ և վկայական՝ պատրիարքական կնքով և դիւանապետին ստորագրութեամբը վաւերացեալ պէտք է ըլլան։

74. Ազգային դիւանատունը ամեն օր՝ ութ ժամ բաց և դիւանադպիրները ներկայ պիտի գտնվին բաց ի տօնելի օրերէն։ Եթէ տօնելի օր մը ժողով կամ խորհուրդ ըլլալ պատահի, նոյն ժողովին կամ խորհրդին դիւանապետը նոյն օրը ներկայ պէտք է գտնվի։

---

2. ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ա. Գաւառական Ընդհանուր Ժողով

75. Գաւառներու մէջ Ընդհանուր Ժողով կը կազմվի Թաղական և Թեմական երեսփոխաններէ, ո-

րոց անդամակից են նախ՝ գաւառին Կրօնական և Քաղաքական ժողովներուն անդամներն ու Թաղական խորհուրդներուն ատենապետները, երկրորդ՝ Ազգին կամ տեղական իշխանութեան ծառայութեանցը մէջ գլխաւոր պաշտօնով մը պատուեալ անձինք. (տես Յօդ 9).

76. Գաւառական Ընդհանուր ժողովներուն պաշտօնն է՝ իւրաքանչիւրը իր գաւառին կողմէն երեսփոխանութեամբ գաւառին առաջնորդը ընտրել, Կրօնական ու Քաղաքական ժողովները կարգել, անոնց վարչութեանը համարատու ըլլալ, և գաւառական ծանր կամ ընդհանրական գործերը տնօրինել.

Բ. Առաջնորդ

77. Առաջնորդը Գաւառական ժողովներուն նախագահն է և անոնց գործադիր իշխանութիւնը կը վարէ.

Իր պարտաւորութիւնն է՝ գաւառին մէջ ազգային Սահմանադրութեան գործադրութեանը հսկել.

78. Առաջնորդը չը պիտի կարենայ վանքերու մէջ բնակութիւն հաստատելով իր պաշտօնին գլխէն հեռանալ. այլ գաւառին գլխաւոր քաղքին մէջ ազգային Առաջնորդարանը պիտի բնակի ուր կը գումարվին և գաւառական ժողովները.

79. Առաջնորդը գաւառական սնտուկէն իրեն յատկացեալ ամսական մը պէտք է ունենայ և Առաջնորդարանին ներքին մատակարարութեան ծախքը իր վրայ ըլլայ.

Գ. Գաւառական ժողովք և խորհուրդք

80. Գաւառաց Կրօնական ու Քաղաքական ժողովները՝ ըստ տեղւոյն 7 էն մինչև 12 անդամներէ կը բաղկանան.

81. Գաւառաց Թաղական և Թեմական խոր-
հուրդները ըստ տեղւոյն 5 էն մինչև 9 անդամներէ
կը բաղկանան։

82. Ամէն գաւառ իր Քաղաքական ժողովին հըս-
կօղութեանը ներքև մէյմէկ գաւառական սնտուկ
պէտք ունենայ գաւառին ազգային եկամտից և ծա-
խուց տնտեսութեանն ու համարակալութեանը հա-
մար. Նմանապէս ամէն Թաղ և Թեմ իր սնտուկը պէտք
ունենայ։

Այս սնտուկներուն համարակալութիւնը կանո-
նաւոր կերպով պէտք կատարուի։

83. Գաւառներու մէջ ամէն Առաջնորդարան իր
գաւառական դիւանատունը պէտք ունենայ. Նմանա-
պէս ամէն Թաղ և Թեմ։

Գաւառական դիւանները պարտաւոր են գաւա-
ռին Թաղական և Թեմական ազգահամարները ժող-
վել և անոնցմով գաւառական ընդհանուր ազգահա-
մար կազմել։

ԳԼՈՒԽ Բ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔ

84. Ամէն ազգային անհատ՝ որ չափահաս է և
վաստակի տէր, պարտաւոր է ազգային պիտոյից պա-
հանջած ծախքերուն մասնակից ըլլալ. բաց անոնցմէ
որոնց կարօղութիւն չունենալը իրենց Թաղին կամ ի-
րենց արհեստակցաց կողմէն վկայեալ է։

85. Ազգային տուրքը տարեկան է և բաշխման
հիմ պէտք բռնուի իւրաքանչիւրին կարօղութիւնը։

86. Երկու կերպ է ազգային տուրքը. մէկը ընդ-

հանուր՝ որ ընդհանուր ծախուց յատկացեալ է և կը հաւաքուի Կեդրոնական վարչութեան կողմէն ազգային սնտուկին համար. և միւսը մասնաւոր՝ որ մասնաւոր ծախուց յատկացեալ է և կը հաւաքուի Թաղական խորհրդոց կողմէն Թաղական սնտուկին համար.

87. Պոլսի մէջ ընդհանուր տուրքին բաշխման ու հաւաքման եղանակը Քաղաքական ժողովին մէջ կ'որոշուի և Ընդհանուր ժողովով կը հաստատուի. Իսկ Թաղական տուրքը ամէն Թաղ իր խորհուրդին մէջ կ'որոշէ ու կը հաստատէ.

Այնպէս կը տնօրինուին և գաւառներուն մէջ գաւառական ընդհանուր տուրքն ու Թաղական մասնաւոր տուրքը։

88. Գաւառները մասնակից պիտի ըլլան ազգային ընդհանուր տուրքին։

Գաւառներուն կողմէն ազգային կեդրոնական սնտուկին տրուելու մինչև ցարդ սովորութիւն եղած տարեկան տուրքին փոխարէն՝ գաւառական սնտուկը իր հաւաքած գաւառական ընդհանուր տուրքին հարիւրին այսքան պիտի տայ ազգային կեդրոնական սնտուկին։

Հարիւրին որքան տրուիլը Պոլսի Քաղաքական ժողովը պիտի որոշէ.

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ընտրական օրէնք

1. Ընտրողութեան պայմանք

89. Ընտրելու իրաւունքը ըման 25 տարուոյ հասակէն կ'սկսի.

90 . Ընտրելու իրաւունքէն զրկեալ կամ արգիլեալ են դատաստանապէս .

Նախ՝ քրէական յանցանօք դատապարտեալ և հրապարակաւ նշաւակեալ անձինք , որոնք մեռեալ են քաղաքականապէս ըստ օրինաց Տէրութեան .

2ր՝ Ազգային գործոց մատակարարութեանը մէջ նենգութեամբ բռնըված և ազգային ատեանի մը կողմէն դատապարտութիւն կրած անձինք , որոնց համար դատօղ ատեանը ազգային գործոց մէջ չը գործածվելը վճռած ըլլայ .

3ր՝ Տէրութեան կողմէն զգաստացուցիչ պատիժ կրած կամ ազգային զգաստարանէն ելած անձինք , որոնց ազգային ատեան մը արգիլած ըլլայ ընտրելու իրաւունքը . Այս արգելքը կը վերնայ երբոր այսպիսեաց կատարելապէս զգաստացեալ ըլլալը արգիլօղ ատեանին կողմէն վկայուի .

4ր՝ Խելագարութեան պատճառաւ անբաւական դատեալ անձինք , որոնց կատարելապէս առողջացեալ ըլլալը վաւերական կերպով վկայեալ չ'ըլլայ .

5ր՝ Հարկ եղած ազգային տուրքը կարօղութիւն ունենալով մերժօղ անձինք , որոնք ազգովին երևելի են իբր ազգային պարտեաց զանցառու . Այս արգելքը կը վերնայ երբ այսպիսիք ազգային այս անհրաժեշտ պարտականութիւնը ճանչել ըսկսին .

2 . Ընտրելութեան պայմանք

91 . Ազգային գործոց տնօրէնութեանը մէջ որոշողական ձայն ունենալու իրաւունքը լման 30 տարւոյ հասակէն կ'ըսկսի .

Ամենայն անհատ ազգային որ եռսուն տարին լրացուցած է և չ'է դատաստանապէս զրկեալ կամ արգիլեալ ազգային իրաւանց վայելումէն , ընտրելի է ազգային որ և է պաշտօնի համար .

Բ. Ընտրութիւն ազգային երեսփոխանաց

92. Ընտրութեան հիմ պիտի բռնըվի բնակչաց թիւը.

Պօլսի ամեն մէկ թաղին և ամեն մէկ գաւառին ընկած երեսփոխաններուն բաշխման ցուցակը յատուկ պատկերով պիտի նշանակվի.

Երեսփոխանաց բաշխման ցուցակը՝ ամեն հինգ տարին անգամ մը կը նորոգվի, ազգային Դիւանատան ընդհանուր ազգահամարին համաձայն.

Այս վերանորոգումը Վարչութեան գլխաւոր անդամոց, այսինքն Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց ատենապետներուն և Տեսուչ ու Ատակարար խորհրդոց ատենապետներուն մէկ տեղ գալովը ձեւացած Համախորհուրդ ժողովին մէջ կ՚ըլլայ.

93. Թէ Պօլսի թաղերէն և թէ գաւառներէն ուղված երեսփոխանները հարկ չէ որ՝ ընտրող թաղին կամ գաւառին բնակիչներէն ըլլան, բաւական է որ Պօլսի մէջ բնակին, և ազգասիրութեան ու պատուաւորութեան մասին ընտրողաց համբաւումը բռնացած անձինք ըլլան.

Այս երեսփոխանները չէ թէ գլխենք ընտրող թաղին կամ գաւառին երեսփոխանները կը սեպվին Ընդհանուր ժողովին մէջ, այլ Ազգին երեսփոխաններն են համազօր իշխանութեամբ.

Ընտրողական ժողովներ

94. Ընդհանուր ժողովին լուծվելու օրէն երկու ամիս առաջ գաւառներուն՝ և մէկ ամիս առաջ Պօլսի թաղերուն կը ծանուցնէ Պատրիարքը ամեն մէկ թաղէն կամ գաւառէն ուղված երեսփոխանաց թիւը և կը հրաւիրէ ընտրողական ժողով գումարել, յիշելով ընտ-

ընտրութեան պայմաններն ու ընտրութեան կանոնները ։

Այն կոնդակին օրինակը Թաղական խորհրդարանին մէջ բացադրեալ կը մնայ մինչեւ ընտրութեանց աւարտումը ։

95 ․ Ամէն Թաղի մէջ ընտրողական ժողովներ կը կազմուին Թաղին բնակիչներէն՝ երեսփոխանաց հետ անդամակից ըլլալու արժանաւորութիւնները արդէն վկայեալ (տե՛ս Յօդ ․ 9 ․) և ընտրողութեան պայմաններն ունեցող անձանցմէ ։

Ընտրողական ժողովը 21 հոգիէ կը բաղկանայ ․ եթէ Թաղի մը մէջ վերոյիշեալ անձինքը այս թիւը չը լնուն, պակասը նոյն Թաղին մէջ է՛ն շատ տուրք տուող ընտրողացմէ պէտք է լնուլ ։

Ընտրողական ժողովին նախագահ՝ եկեղեցւոյն քարոզիչը կամ անոր բացակայութեանը՝ աւագերէցն է ․ իր դիւանը կը բաղկանայ մէկ ատենապետէ, մէկ ատենադպրէ և երեք քննիչներէ ։

Ընտրողական ժողովը Թաղական խորհուրդին հետ միանալով կը նախագահէ ընտրական գործողութեանց ։

96 ․ Ընտրողական ժողովը ընտրելեաց ցանկ մը կը պատրաստէ ուզված երեսփոխաններու թիւէն եռապատիկ աւելի՝ ընտրողաց որոշումը դիւրացնելու համար ։

Այն ցանկն ալ բացադրեալ կը մնայ Թաղական խորհրդարանին մէջ, իսկ ընտրողք ո՛չ մէկ կերպով բռնի-պեալ են այս ցանկին հետեւելու ։

97 ․ Ընտրողական ժողովները ամէն մէկը իր Թաղին մէջ՝ ընտրողութեան պայմանները ըստուգելով ընտրողաց ցանկ մը պիտի պատրաստեն այբուբենի կարգով ․ այս ցանկը ութ օր բաց պիտի մնայ Թաղական խորհրդարանին մէջ, որպէս զի Թաղին ընտրողները կարենան իրենց անունը վրայ դիտողութիւն ունին նէ՝ ընել ։

98 ․ Ընտրողական ժողովը ամէն մէկ ընտրողի մէկմէկ ընտրողաթերթ պէտք է տայ սոյն օրինակ ․

Ա . . . ընտրող

Ա . . . (անուն Թաղին)

և ընտրողական ժողովին կողմէն ստորագրեալ․

Ուանց այս ընտրողագիրը ներկայացնելու ոչ ոք պիտի կարենայ քուէտուփին մերձենալ։

99 . Եթէ ընտրութեան հրաւէրը՝ որ և է պատճառով Պատրիարքին կողմէն չ'ըլլայ (տե՛ս Յօդ . 94) . ազգային Վարչութեան կողմէն պէտք է որ ըլլայ Քաղաքական ժողովին ատենապետին ձեռօք․

Եթէ ազգային Վարչութիւնն ալ զանցառութիւն ընէ իր այս պարտականութիւնը կատարելու, և ընտրութեան համար Սահմանադրութեան որոշած ժամանակը հասած ըլլայ, այն ատեն ընտրողները իրաւունքնին վարելով լիակատար իշխանութեամբ կը ժողվուին իրենց Թաղին կամ Թեմին եկեղեցւոյն խորհրդարանը և ընտրողական ժողով կազմելով կ'ընտրեն իրենց երեսփոխանները ըստ ընտրական կանոնաց․

Երբոր այս կերպով երեսփոխանաց մեծագոյն մասին ընտրութիւնը լմննայ, անմիջապէս լուծեալ է ըստ օրինի հին ընդհանուր ժողովը և զուրկ ամենայն իշխանութենէ, ուստի և ինչ որ գործէ կամ գործած է նոյն կէտէն ասդին, ապօրինաւոր է և ապաշօր իբրև չ'եղեալ։

Քուէարկութիւն

100 . Ընտրողաց ցանկին բացուելէն շաբաթ մը ետքը՝ կիրակի առաւօտ ժամերգութեան աւարտումէն ետև՝ Թաղական խորհրդարանին մէջ քուէարկութեան կ'ըսկըսուի սապէս․

Ընտրողական ժողովին նախագահը ընտրողաց ցանկը ձեռքը առած կարգով կը կոչէ ընտրողները որոնք ընտրողագիրնին կը դնեն սեղանին վրայ և ընտրողաց ցանկին մէջ իրենց անուանը առջև ստորագրելէն ետքը՝

հոն թուղթի մը վրայ քանի երեսփոխան ուզված է նէ՝ այնքան անձի անուն կը գրեն իրենց ձեռքովը վերէն ի վար կարգով և ամեն մէկ անուան առջև մականուն, բնակութիւն, արհեստ նշանակելով՝ թուղթը կը ծալեն քուէտուփին մէջ կը ձգեն։

101. Քուէարկութիւնը գաղտնի է· ուստի պէտք է որ քուէարկուք առանձին կերպով մը գրեն իրենց քուէթուղթը, որպէսզի ուրիշ մը չը կարենայ տեսնել գրված անունները։

102. Քուէարկութիւնը ըսկսած օրը պէտք է լմըննայ։

Ընտրողացմէ ո՛վ որ այն օրը քուէարկութեան չը ներկայանայ՝ իրաւունք չ'ունի ետքը բողոքելու։

103. Ոչ ոք պիտի կարենայ միանգամայն երկու թաղի կամ գաւառի մէջ քուէ տալ։

104. Միացեալ թաղերն ու թեմերը՝ եթէ իրարու մօտ ըլլան, մէկ տեղ գալով կ'ընեն քուէարկութիւնը, իսկ եթէ հեռի ըլլան՝ իւրաքանչիւրը զատ զատ քուէարկութիւն կ'ընեն ու ետքը քուէարկութեանց արդիւնքը կը միացնեն։

Քուէհամար

105. Քուէարկութիւնը լմըննալէն ետքը՝ նոյն օրը միևնոյն նիստի մէջ ընտրողական ժողովին հսկողութեանը ներքև տուփը կը բացվի· քննիչները քուէները կը համրեն և քուէարկուաց թիւին հետ կը բաղդատեն· եթէ տարբերութիւն գտնվի կամ եղած տարբերութիւնը աննշան ըլլայ, այսինքն՝ մէկ կամ երկու թիւի (վասնզի կրնայ պատահիլ որ քուէարկուացմէ մէկ կամ երկուքը մոռցած ըլլան ընտրողաց ցանկին մէջ ստորագրելու), քուէարկութիւնը վաւերական կը համարվի· իսկ եթէ երկուքէն աւելի ըլլայ տարբերութիւնը և

ընտրողական ժողովը խարդախութեան կասկած ունենայ, դարձեալ քուէարկութիւն ընել կ'որոշէ միւս օր մը մինչեւ առաջիկայ կիրակին։

Նմանապէս եթէ ուզուած երեսփոխանաց թիւը չը լցուի առաջին անգամին՝ մնացածին համար երկրորդ անգամ ընտրութիւն կ'ըլլայ ուրիշ օր մը։

106. Եթէ պատահի որ մէկը պէտք եղածէն աւելի թըւով անուն գրած ըլլայ իր քուէթուղթին մէջ, նոյն թիւէն ետքը եկած անունները անընդունելի են։

Նմանապէս վերէն 'ի վար կարգով չը գրուած անուններուն քուէթուղթը անհամարելի է։

107. Քուէարկուաց թիւին կէսէն աւելի քուէ ըստացողներուն մէջ էն շատ ըստացող անձինքը երեսփոխան ընտրուած են։

108. Եթէ մէկ կամ երկու անգամով առաւելութիւն չ'ըստացուի, ընտրողական ժողովը կը ծանուցնէ էն շատ առաւելութիւն ըստացող երկու անունները, և երրորդ քուէարկութիւնը օրինաւորապէս այն երկու անուանց վրայ կ'ըլլայ։

109. Եթէ հաւասար քուէ պատահի երկու անձանց վրայ, երիցագոյնը ընտրեալ է։

Վաւերացում ընտրութեանց

110. Ամէն ընտրողական ժողով իր թաղէն կամ գաւառէն ընտրըւած երեսփոխանաց անունները Քաղաքական ժողովին կը ներկայացնէ Պատրիարքին ուղեալ տեղեկագրով մը, որոյ մէջ պէտք է ճշդիւ նշանակուած ըլլայ քուէթուղթին օրինակը, այսինքն՝ ընտրեալին անունը, մականունը, բնակութիւնն ու արհեստը և քուէարկութեան բոլոր պարագաները։

Քաղաքական ժողովը՝ քուէարկութեանց տեղեկա-

գիրները քննելով, կ'ըստուգէ երեսփոխանաց իշխանութիւնը։

Այս ըստուգութենէն ետքը Պատրիարքը պաշտօնական կերպով իմաց կու տայ նորընտիր երեսփոխանաց և կը հրաւիրէ զանոնք ընդհանուր ժողով գումարել որոշեալ օր մը։

111. Ընդհանուր ժողովը իր առաջին նիստին մէջ՝ Քաղաքական ժողովէն քննած տեղեկագիրները մտիկ ընելով՝ ընտրութեանց ըստուգութիւնը կը վաւերացնէ և երեսփոխանաց իշխանութիւնը հաստատելով իր կազմութիւնը կը լրացնէ։

112. Ընդհանուր ժողով կրնայ գումարուիլ երբ երեսփոխանաց մեծագոյն մասը՝ որ Պոլսի մէջ է՝ ընտրուած ըլլայ, առանց սպասելու ընտրութեանց վերջը կամ գաւառական երեսփոխանաց որոնց ընտրութեան լուրը մէկ կողմէն Պոլիս հասնելու վրայ կ'ըլլայ։

113. Եթէ մէկը քանի մը թաղերու կամ քանի մը գաւառներու կողմէն ընտրուած ըլլայ, ինքը կ'որոշէ ո՛ր թաղին կամ ո՛ր գաւառին երեսփոխանութիւնն ընդունելը։ Եթէ ինքը չ'ուզէ որոշել, Ընդհանուր ժողովը վիճակով կ'որոշէ։

Այն պարագային մէջ ընտրող թաղին կամ գաւառին իմաց կը տրուի ուրիշ երեսփոխան մ'ընտրել։

Այնպէս կ'ըլլայ երբ վախճանման կամ հրաժարման պատճառով երեսփոխանաց մէջէն պակսող ըլլայ։

114. Ժողովարանին մէջ բացադրեալ պէտք է մնայ երեսփոխանաց ցանկը այբուբենի կարգով շինուած, որոյ մէջ թուականովը կը նշանակուի անուան առջեւ՝ հրաժարում, վախճանում, և այլն։ Նմանապէս երեսփոխանաց հետ առաջին և երկրորդ կարգէ անդամակից (Յօդ. 9) եղող անձանց ցանկը։ Այս ցանկերը հինգ տարին անգամ մը կը նորոգուին Ընդհանուր ժողովին նորոգմանը հետ։

Ըստ հարկին գործածելու համար՝ երեսփոխանաց մէյմէկ տպեալ արտօնագիր երեսփոխանութեան պէտք է տրուի սոյն օրինակ․

Ա . . . . Ազգային Երեսփոխան

(Ա՛ Քաղաքէ)

. . . .

(Ընտրողներուն Երեսփոխանին)

և ճակատը պատրիարքական կնքով կնքեալ․

Գ. Ընտրութիւն Պատրիարքի

115․ Պատրիարքը պէտք է որ Էջմիածնայ Կաթուղիկոսէն ձեռնադրեալ կամ անկէ ետք Էջմիածնայ եպիսկոպոս ընդունեալ անձ մ'ըլլայ և Օսմանեան Տէրութեան հպատակ.

116․ Կրօնական ու Քաղաքական ժողովները խառն ժողով կազմելով ընտրելութեան պայմաններն ունեցող եպիսկոպոսաց և վարդապետաց արժանիքը կը քննեն թէ՛ կրօնական և թէ՛ քաղաքական մասին և կ'որոշեն երեք ընտրելի որոնց անունները Ընդհանուր ժողովին կը ներկայացնեն․

Ընդհանուր ժողովին մէջ այն երեք ընտրելի անձանց վրայ դաղտնի քուէարկութիւն ըլլալով՝ որ մեծագոյն մասին հաւանութիւնը ստանայ, անի կ'ըլլայ օրինաւոր Պատրիարք Ազգին․

Եթէ առաջին անգամին մեծագոյն մաս չը վաստըկվի, երկրորդ անգամ քուէարկութիւն կ'ըլլայ․ եթէ երկրորդին ալ չը յաջողի, երկու աւելագոյն քուէ ստացողաց անունները կը ծանուցվի դիւանին կողմէն և երրորդ քուէարկութիւնը օրինաւորապէս այն երկուքին վրայ կ'ըլլայ․

Եթէ պատահի որ քուէները երկու անձի վրայ հաւասարապէս բաժնըվին, այն ատեն երկուքին մէկը վիճակով կ'ընտըրվի․

Եթէ ընտրեալը վարդապետ ըլլայ, անմիջապէս Էջմիածին կը ղրկուի եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար։

117. Ընտրութիւնը լմննալէն ետքը տեղեկագիր մը կը շինուի զոր բոլոր բազմականք կ'ստորագրեն, և որոյ օրինակը՝ Ընդհանուր ժողովին կնքովը կնքեալ՝ Խառն ժողովին միջնորդութեամբ Բ. Դրան կը մատուցուի որ կ'անուանէ ըզ Պատրիարքը։

118. Նորընտիր Պատրիարքը՝ դեռ Բ. Դրան չը ներկայացած՝ Եկեղեցւոյ մէջ և Ընդհանուր ժողովին առջև հանդիսաւոր ուխտ կ'ընէ սոյն օրինակ. "Առաջին Աստուծոյ և առաջին Ազգիս Հայոց ներկայացեալ յԸնդհանուր ժողով՝ ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Ազգային Սահմանադրութեան և հսկել բոլոր սրտով նորին անթերի գործադրութեան"։

119. Եթէ Պատրիարքը Սահմանադրութեան դէմ պակասութեան մը մէջ գտնուի, ամբաստանութեան տակ կ'ընկնի։

120. Պատրիարքին վրայ ամբաստանութիւն մը՝ կամ ազգային երեսփոխանաց կողմէն, կամ Կրօնական ժողովին և կամ Քաղաքական ժողովին կողմէն կրնայ ըլլալ։

Երբ այսպիսի ամբաստանութիւն մը պատահի, Ընդհանուր ժողովը կը գումարուի և իր մէջէն քննիչ յանձնաժողով մը կը կարգէ 21 հոգիէ բաղկացեալ (7 եկեղեցական, 7 Թաղական երեսփոխան, 7 գաւառական երեսփոխան) որոնք ամբաստանողաց մէջէն պէտք չէ որ ըլլան։

Քննիչ յանձնաժողովը՝ ամբաստանութիւնը քննելով, տեղեկագիր կու տայ Ընդհանուր ժողովին որ գաղտնի քուէարկութեամբ կ'որոշէ խնդիրը։ Եթէ այս որոշումը՝ որ ըստորագրեալ պէտք է ըլլայ որոշման կողմը քուէ տուող ժողովականներէն, Պատրիարքի հրաժարումը վճռած ըլլայ, երկու ժողովոց ատենա-

պետները Պատրիարքին կը ներկայացնեն որ յայնժամ Ազգին որոշ կամքը տեսնելով հրաժարականը տալու պարտաւորեալ է.

121. Հրաժարեալ Պատրիարքը վիճակաւոր եպիս-կոպոսաց կարգը կ'անցնի և ըստ այն կը տնօրինուի Խառն Ժողովին կողմէն.

Դ. Ընտրութիւն Առաջնորդաց

122. Առաջնորդի ընտրութիւնը գաւառական Ընդ-հանուր ժողովին մէջ կ'ըլլայ նոյն և նման Պատրիարքի ընտրութեան.

Այս ընտրութիւնը գաւառական Խառն ժողովին միջնորդութեամբ վաւերական տեղեկագրով կը ծա-նուցուի Պատրիարքին որ կեդրոնական Խառն ժողովին հաւանութեամբը կ'անուանէ զԱռաջնորդը.

123. Եթէ Առաջնորդը Սահմանադրութեան դէմ պակասութեան մը մէջ գտնուի, ամբաստանութեան տակ կ'ընկնի Գաւառական ժողովոյ կողմէն. և քննութիւնը ըստ 120 յօդուածին ըլլալով՝ դատը կեդրոնական Խառն ժողովին մէջ կը տեսնուի որ ըստ պատշաճին կը տնօրինէ.

Ե. Ընտրութիւն Ժողովականաց եւ Խորհրդականաց

124. Ընդհանուր ժողովը կ'ընտրէ Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց անդամները.

Քաղաքական ժողովը կ'ընտրէ Տեսուչ խորհրդոց անդամները բաց 'ի Դատաստանական խորհրդէն որոյ եկեղեցական անդամները Կրօնական ժողովը կ'ընտրէ.

Դատաստանական խորհրդին անդամները 40 տա-րին լրացուցած և ամուսնացեալ անձինք պէտք է որ ըլլան.

Թաղին ընտրողները կ'ընտրեն Թաղական խորհըր-

դին անդամները Թաղին Ընտրողական Ժողովին ներկայութեանը, ըստ ընտրական օրինաց։

Սոյնպէս կ'ըլլայ և գաւառներու մէջ Ժողովականաց և խորհրդականաց ընտրութիւնը։

125. Ընդհանուր Ժողովը հինգ տարին անգամ մը մարտի վերջը կը լուծվի և ապրիլի ըսկիզբը կը նորոգվի։

Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովներն ու Տեսուչ խորհուրդները ամէն տարի մարտի վերջը կիսով չափ միայն կը լուծվին և ապրիլի ըսկիզբը կը նորոգվին (1)։

Թաղական ու Թեմական խորհուրդները չորս տարին անգամ մը մարտի վերջը կը լուծվին և ապրիլի ըսկիզբը կը նորոգվին։

Սոյնպէս կ'ըլլայ և գաւառներու մէջ ժողովոց և խորհրդոց նորոգումը։

126. Ազգային երեսփոխաններն ու Թաղական և Թեմական խորհրդականները անմիջապէս վերընտրելի են նոյն պաշտօնին համար։ Իսկ Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց և Տեսուչ խորհրդոց անդամները՝ որ անմիջապէս վերընտրելի չ'են նոյն պաշտօնին համար, ուրիշ ո՛ր և է պաշտօնի համար վերընտրելի են։

Սոյնպէս է նաև գաւառներու մէջ գաւառական պաշտօնեաւորաց վերընտրութիւնը։

127. Ամէն անգամ որ Ազգային Ժողովներն ու խորհուրդները նորոգվին, նորընտիր անդամոց ցանկը օրագրի միջոցով պէտք է հրատարակվի։

---

(1) Առջի անգամին միայն՝ Ժողովականաց և խորհրդականաց կէսին լուծումը վիճակով կ'որոշվի։

ԳԼՈՒԽ Դ.

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԺՈՂՈՎՈՑ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴՈՑ

---

1. Պաշտօնական կանոնք

128. Ամէն ժողով և խորհուրդ պէտք է ունենայ ատենական դիւան մը, որ կը բաղկանայ ատենապետէ մը, ատենադպրէ մը և պէտք եղածին չափ փոխանորդներէ զորոնք ժողովն իր մէջէն կ'ընտրէ։

Առջին անգամին երիցագոյնին ատենապետութեամբ և կրտսերագունին ատենադպրութեամբ նիստ կ'ընէ և իր դիւանը կը կազմէ։

129. Ատենապետին պաշտօնն է՝ ատեանը բանալ և գոցել, ատեանին ներքին վարչութիւնը տնօրինել, վէճաբանութիւններն ուղղել, կանոնադրութեանց պահպանութեանը հսկել և ատենաբաններուն կարգով խօսք տալ։

130. Ատենադպրին պաշտօնն է՝ ատեանին մէջ խօսվածները գիր առնել, եղած որոշումներն ու տրված պատճառաբանութիւնները ճշդիւ նշանակել, և ատենագրութիւնը հետեւեալ ատեանին ներկայացնել, և ամէն ատեանին խնդիրներու ցանկը պատրաստել առաջնութեան կարգով։

131. Ատենապետի ու ատենադպրի փոխանորդներուն պաշտօնը պիտի ըլլայ անոնց ներկայ չըգտված ատեաններուն մէջ զանոնք փոխանակել։

132. Ատենական դիւանը տարին անգամ մը կը նորոգվի և անդամներն անմիջապէս վերընտրելի են։

Ընդհանուր ժողովին դիւանը 5 տարին անգամ մը Ընդհանուր ժողովին հետ կը նորոգվի։

2. Ատենական կանոնք

133. Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովներն ու Տեսուչ խորհուրդները շաբաթն անգամ մը կը գումարվին ի Պատրիարքարան որոշեալ օր մը։

Ատենապետները կրնան ուրիշ օր մը կամ ուրիշ տեղ մը արտաքոյ կարգի ժողով կամ խորհուրդ գումարել ստիպօղական պարագայի մէջ։

Ընդհանուր ժողովն գումարվելու օրը լրագրի միջոցով պէտք է ծանուցվի գոնէ երեք օր առաջ։

134. Առանց մեծագոյն մասի ներկայութեան նիստը անբաւական կը համարվի և խնդրի մը վրայ վերջին որոշում չը կրնար տրվիլ։

135. Առանց ատենապետի և ատենադպրի ատեան չը կրնար բացվիլ։

Երբ մեծագոյն մասը ներկայ ըլլալով ատենապետը կամ ատենադպիրը և անոնց փոխանորդները ներկայ չ՚ըլլան, երիցագունին ատենապետութեամբն ու կրտսերագունին ատենադպրութեամբը կը բացվի ատեան։

136. Ատենապետէն խօսք չը խնդրած և չ՚առած ներելի չ՚է խօսիլ ատեանի մէջ։

137. Խնդիր մը առաջարկել ուզողը՝ նախ խնդիրներուն ցանկին մէջ պէտք է գրել տայ խնդիրն ու իր անունը, և երբ կարգը գայ, այն ատեն իրաւունք ունի խօսելու նոյն խնդրին վրայ և ժողովը զանի մտիկ ընելու պարտաւոր է։ Այս կարգը այն ատեն միայն կրնայ փոխվիլ՝ երբ ուրիշ խնդիր մը պատահի որոյ ստիպօղական ըլլալը ժողովն որոշէ։

138. Խնդիր մը լաւ մը քննվելէն, վիճվելէն և անոր վրայ ամենուն կարծիքը առնվելէն ե՛տքը պէտք է որ քուէի դրվի, և որոշումը ներկայ գտնվող անդամներուն մեծագոյն մասին հաւանութեամբը կը տրվի։

139. Երբ ձայները հաւասար գան՝ եթէ նախագահը ներկայ է՝ նախագահին կողմը կը հակի որոշումը եթէ ոչ՝ ատենապետին կողմը։

140. Խառն ժողովին մէջ խնդրի մը որոշում տալու համար պէտք է որ երկու ժողովները զատ զատ քուէարկութիւն ընեն. երբ երկուքին ալ մեծագոյն. մասը մի և նոյն որոշումն ըրած ըլլայ՝ խնդիրը կը լուծվի իսկ հակառակ դիպուածի մէջ անհամաձայնութիւն կը սեպվի երկու ժողովոց մէջ, և անօրէնութիւնը Ընդհանուր ժողովին կը մնայ (Յօդ. 1, 12)։

141. Ժողովներուն մէջ որ և է ընտրութիւն, դատաստան, ազգային տուրքի հաստատութիւն, Սահմանադրութեան վերաքննութիւն, գաղտնի քըւէարկութեամբ կ'որոշվի. նոյնպէս կ'ըլլայ նաև ուրիշ որ և է խնդրի մէջ երբ գաղտնի քուէարկութիւն պահանջօղ ըլլայ։

142. Խորհրդոց ատենապետները կրնան մինակ կամ ըստ հարկին խորհրդական մ'ալ հետ առնելով՝ ուզած ատեննին Քաղաքական ժողովին մէջ ներկայանալ և իրենց խորհրդին վերաբերեալ գործերուն վըրայ խօսիլ, բայց քուէ չ'ունին։

143. Ժողովներու և խորհուրդներու մէջ ամեն նիստ իր ատենագրութիւնը պէտք է ունենայ, զոր ներկայ գտնվող անդամները կ'ստորագրեն։

Ընդհանուր ժողովին ատենագրութիւնները Պատրիարքն ու դիւանին անդամները միայն կ'ստորագրեն։

Ընդհանուր ժողովին անդամները Ներկայութեան Տոմարի մը վրայ կ'ստորագրեն ժողովարանը մտած ատեննին։

144. Ամեն ժողով և խորհուրդ իր տեսչութեան կամ մատակարարութեան վրայ տարեկան ընդհանուր տեղեկագիր պէտք է որ տայ իր համարատու ժողովին կամ խորհրդին։

Այս տեղեկագիրը բոլոր անդամոց կողմէն ստորագրեալ պէտք է ըլլայ ․

145 ․ Երեք անգամ իրարու վրայ առանց բանաւոր պատճառ մը գրով իմացնելու ներկայ չը գտնուող Ժողովականին կամ Խորհրդականին անունը ատենագրութեան մէջ կը յիշուի, և Ժողովին կամ Խորհրդին կողմէն ատենապետը անոր կը գրէ չը գալուն պատճառը հարցնելու համար ․ Եթէ պատասխան չ'ընդունի Ժողովը, կամ ընդունած պատասխանը զինքը գոհ չ'ընէ, երկրորդ գրութեամբ Ժողովին դատումը կ'իմացնէ անոր և կը յորդորէ որ յաջորդ ատենին ներկայ գտնուի ․ Եթէ նորէն չը ներկայանայ, այնպիսին իր ազգասիրական պարտուցը մէջ զանցառութիւն ըրած ըլլալով՝ իր զանցառութիւնը հրաժարական կը սեպուի ․ Եթէ այսպիսեաց թիւը մինչև 3 հասնի, Ժողովին նախագահը կամ ատենապետը անոնց տեղ զանոնք ընտրող Ժողովէն ուրիշ անդամներ կը խնդրէ ([1]) ․

Նոյնը պէտք ընէ երբ նոյն թուով Ժողովականք կամ Խորհրդականք պակսին թէ՛ վախճանման և թէ՛ հրաժարման պատճառով ․

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

146 ․ Սահմանադրական Ժողովով որոշեալ Ազգային Սահմանադրութիւնը առաջին անգամ առ ժամանակեայ Ընդհանուր Ժողովով կ'ընդունուի ու կ'ըստորագրուի, և յետոյ սահմանադրականապէս կազմեալ Ընդհանուր Ժողովը դարձեալ ստորագրելով՝ Ազգին կողմէն կը վաւերացնէ զանի և վճռաբար կը հաստատէ ․

[1] Այս ստորագրութիւնք Ընդհանուր Ժողովին վերաբերեալ չեն ․

Սահմանադրութեան ընտրագրեալ բնագիրը ազգային Դիւանատան մէջ կը պահվի և օրինակը տպագրութեամբ կը հրատարակվի ․

147 ․ Ազգային Սահմանադրութիւնը ազգովին ընդունվելէն ետքը՝ Ազգին որոշ ու յայտնի կամքը կը սեպվի, և անոր պարունական տրամադրութիւնքը անփոփոխելի են ազգային Վարչութեան կողմէն ․

Իսկ՝ երբ ազգային Վարչութիւնը Սահմանադրութեան գործադրութեանը մէջ երկար փորձով ինչ ինչ յօդուածներու փոփոխութեան պէտք տեսնէ, ինք միշտ համեմատ վարվելով անոնց, իր ընթացքին երրորդ տարւոյն վերջերը միայն քննութեան առաջարկութիւն կրնայ ընել Ընդհանուր ժողովին ․

148 ․ Երբ Ընդհանուր ժողովը վերաքննութեան առաջարկութիւնը ընդունի, Վերաքննութեան ժողով մը կը կազմէ սա կերպով ․

Կրօնական և Քաղաքական ժողովներէն չորսական հոգի, Տեսուչ խորհուրդներէն երեքական հոգի, և անոնցմէ դուրս 10 հոգի զոր Ընդհանուր ժողովը իր մէջէն կամ դուրսէն կ'ընտրէ, ընդ ամէնը 30 հոգի ․

149 ․ Վերաքննութեան ժողովը ազգային Վարչութեան կողմէն եղած դիտողութիւնները միայն քննութեան տակ առնելով, պէտք եղած փոփոխութիւնները կ'որոշէ և Պատրիարքին միջնորդութեամբ Ընդհանուր ժողովին կը ներկայացնէ ․

150 ․ Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը Ազգին համար անընդունելի է, երբ հիմնական ըսկզբանց տրամադրութեանցը համաձայն չըլլայ, այն ըսկզբանց՝ որով ապահովեալ են Ազգին իրաւունքները, իրաւունք որոնց վրայ Ազգն անգամ չունի իշխանութիւն տնօրէնութեան և միանգամայն պարտիք են ․

․ ․ ․ ․ ․ ․ ․ ․ ․ ․

ՎԵՐՋ

ԲԱՇԽՈՒՄՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱՑ

ՊՈԼԻՍ

	Թաղ	Եկեղեցի	Երեսփոխանաց թիւ
1	Գումգափու	Մայր Եկեղեցի	24
2	"	Ս. Յարութիւն	2
3	Կէտիկփաշա	Ս. Յովհաննէս	6
4	Եէնիքաբու	Ս. Թադէոս և Բարթողոմէ	4
5	Սամաթիա	Ս. Գէորգ	15
6	"	Ս. Յակոբ	1
7	Նարլը գափու	Ս. Յովհաննէս	2
	Մաքրի գեղ	Ս. Ստեփան	
	Այ Ստեֆան	Ս. Աստուածածին	
	Այ Եօրկի	Ս. Աստուածածին	
8	Թօփգաբու	Ս. Նիկողայոս	2
9	Քարակէօմրիւկ	Ս. Յ. Ոսկեբերան	1
10	Պալատ	Ս. Հրեշտակապետ	15
11	Էյիւպ	Ս. Աստուածածին	1
12	"	Ս. Եղիա	1
13	Խասգիւղ	Ս. Ստեփան	15
14	Քասըմփաշա	Ս. Յակոբ	1
15	Բերա	Ս. Երրորդութիւն	17
	Ղալաթիա	Ս. Լուսաւորիչ	
16	Պէշիկթաշ	Ս. Աստուածածին	10
17	Օրթագիւղ	Ս. Աստուածածին	14
18	Քուրուչէշմէ	Ս. Խաչ	5
	Հիսար	Ս. Սանդուխտ	
	Միրկիւն	Ս. Երեք մանկունք	
	Նորգիւղ	Ս. Աստուածածին	
	Պէօյիւքտէրէ	Ս. Հռիփսիմէ	
19	Պէյքօզ	Ս. Նիկողայոս	1
	Քանտիլլի	Ս. Ս. Առաքելոց	
20	Քուզկունճուք և Իճատիէ	Ս. Լուսաւորիչ	2
21	Ուսկիւտար	Ս. Կարապետ	8
22	"	Ս. Խաչ	11
	Ալէմտաղ	Ս. Նշան	
23	Քաղկեդոն	Ս. Թագաւոր	1
24	Քարթալ	Ս. Նշան	1
			160

ԳԱՒԱՌՔ

Առաջնորդական վիճակ	Երեսփոխանաց թիւ	Առաջնորդական վիճակ	Երեսփոխանաց թիւ
1 Երուսաղէմ	1	25 Ակն	1
2 Եգիպտոս	1	26 Տիվրիկ	1
3 Բերիա	1	27 Մալաթիա	1
4 Կիպրոս, Տարսոն, Սիս	1	28 Կիւրին	1
		29 Անթէպ	1
		30 Քիլիս	1
5 Մարաշ	1	31 Շապին քարահիսար	1
6 Հաճին	1	32 Սեբաստիա	2
7 Զէյթուն	1	33 Եւդոկիա	1
8 Ատանա	1	34 Մարզուան	1
9 Եդեսիա	1	35 Ամասիա	1
10 Տիգրանակերտ	1	36 Տրապիզոն	1
11 Քիւրտիստան	1	37 Ջանիկ	1
12 Պաղտատ	1	38 Եօզղատ	1
13 Բաղէշ	1	39 Կեսարիա	2
14 Վան	3	40 Գաղատիա	1
15 Աղթամար	1	41 Կոնիա	1
16 Կարս	1	42 Զմիւռնիա	1
17 Մուշ	2	43 Պրուսա	1
18 Երզնկա	1	44 Պանտրմա	1
19 Բաբերդ	1	45 Նիկոմիդիա	3
20 Կարին	2	46 Ռոտոսթօ	1
21 Խարբերդ	3	47 Ադրիանուպոլիս	1
22 Արապկեր	1	48 Վալաքիա	1
23 Բալու	1	49 Մոլտաւիա	1
24 Գեղի	1	50 Վառնա	1
		Ընդ ամէնը	60

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՆԴԱՄՔ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ | ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Տ. ԵՐԵՄԻԱ ՔԱՀԱՆԱՅ ԽԱՍԳԻՒՂԻ | Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՀԻՒՆՔԵԱՐՊԵՅԷՆՏԵԱՆ

ԱԼԹՈՒՆ ՏԻՒՐՐԻ | ԱՂԱԹՕՆ Մ.

ԱՃՆԱՆԵԱՆ Պ. | ԵԱՂՈՒՊԵԱՆ Ե.

ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ Կ. Ս. | ՄԻՆԱՍ Մ.

ՄԻՍԱՔԵԱՆ Վ. | ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

ՍԻՒՐԷՆԵԱՆ Յ. | ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ Ե.

ՓԷՇՏԸՄԱԼՃԵԱՆ Ս. | ՔԱՅՍԷՐԵԱՆ Թ.

ՔՈՒԹԻԿԵԱՆ Բ. | ՕՏԵԱՆ Գ. Ա.

Ղալաթիա 20 մայիս 1860.

Ազգային Ընդհանուր ժողովին միաձայն հաւանութ՟բն ընդունված և ըստորագրված ։ Կ. Պօլիս, ի Պատրիարքարան Հայոց. 24 Մայիս 1860 ։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ճ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

Գին Ե ղրուշ

Սեփականութիւն ազգային մատենին ։